

LA PEDRA SECA A LES PLANES DE L'ALT CAMP

Guia didàctica:

La unitat està centrada en el treball de camp per conèixer el territori de les Planes, a l'Alt Camp, entre els municipis de Vila-rodona, Aiguamúrcia, Pont d'Armentera, Pla de Santa Maria i Alió.

L'activitat que us proposem consta de tres parts: una sessió prèvia a classe, una sortida de camp d'unes 3 hores, i finalment una sessió de conclusió, de nou a la classe.

El treball està pensat per l'últim curs de Primària i ESO, tenint la particularitat de poder adaptar itineraris i continguts segons el nivell i interessos concrets. S'aconsella especialment a:

1er ESO ja que els continguts d'aquest curs en matèria de ciències socials inclouen el coneixement del medi, les tècniques d'orientació geogràfica i l'observació del paisatge.

4art ESO: perquè l'estudi de les arrels del món contemporani permet endinsar-nos en els segle XVIII i XIX, moment en què es produeix l'eclosió de la construcció de barraques especialment a la zona que es visita. Es poden treballar les fonts orals per tal de tenir una primera aproximació a un passat que encara és recent.

Objectius:

L'objectiu final és la valoració del patrimoni rural com a testimoni d'una societat profundament agrícola ja gairebé desapareguda, origen de la nostra pròpia realitat, i també l'anàlisi dels processos històrics que el van originar i desenvolupar .

L'aproximació al territori busca, igualment, la valoració i protecció del patrimoni natural i el valor de l'arquitectura en pedra seca en el manteniment d'aquest.

- Detectar informacions i idees prèvies.
- Conèixer el patrimoni natural, històric i cultural i de l'Alt Camp, respectar-ne la diversitat i desenvolupar la sensibilitat artística i l'interès per la conservació del medi.
- Fer visibles les construccions rurals de la pedra seca. Motivar l'interès dels alumnes i sensibilitzar sobre la importància d'aquest patrimoni.
- Identificar els diferents animals i plantes del medi natural pròxim a l'alumnat.
- Adquirir hàbits de treball per afavorir la capacitat d'observació, anàlisi, representació, reflexió, discussió i comunicació, i aplicar-los a l'estudi del medi natural i social.
- Desenvolupar hàbits de treball en grup. Compartir una experiència.

Estructura de l'activitat:

Sessió a classe prèvia a al sortida (1,30 h)
Sortida (3h – 4h amb desplaçament)
Sessió posterior a la sortida (1-3 hores depenent activitats)

Material:

Calçat còmode (bambes o botes)
Aigua
Càmera fotogràfica per grups

Optatiu: brúixola i lot

Desenvolupament de la sortida

En les sortides d'experimentació és on pren sentit realment la unitat. En aquesta fase, es pretén introduir noves informacions i reelaborar-les per construir coneixements més acostats als sabers de la ciència i de la cultura, les sortides tindran un caire de treball experimental. Els alumnes actuaran com a «científics» que van a fer un treball de camp per resoldre un problema o descobrir una incògnita.

En aquestes sortides, les activitats que es proposen als alumnes són del tipus: observa, cartografia, comprova, dibuixa, descriu, interroga, compta, mesura, compara, etc., activitats que tenen l'avantatge de fomentar la interacció directa amb el medi, combinant continguts conceptuals, procedimentals i d'hàbits d'acord amb un projecte de treball.

Síntesi a l'Aula

Tractar i treballar la informació; formular conclusions
Consideració crítica dels resultats
Formulació i valoració d'alternatives

Metodologia

La metodologia que es planteja en aquesta unitat didàctica compren sessions a l'escola i sessions concentrades en sortides per tal de conèixer les construccions rurals de pedra seca al territori

Una vegada proposada al centre la metodologia a seguir, es demana la implicació del tutor i del professorat vinculat a la temàtica de socials i naturals, per tal de portar a terme la unitat didàctica interdisciplinària i de comprovar que els objectius i continguts s'ajusten al PCC. Es proposa que els professors dirigeixin les sessions a l'aula amb l'ajut d'aquesta guia, tot i que Topia pot dirigir igualment aquesta activitat.

Es prepararan unes sessions a l'aula per treballar el contingut de la unitat i després es realitzarà una sortida per fer el treball de camp d'observació i aprenentatge pràctic.

La sortida estarà guiada i conduïda per professionals de Topia. Cal prendre consciència de que totes aquestes construccions estan ubicades dins de propietats particulars, algunes d'elles conreades. Cal entrar-hi amb cura i respecte. El mateix comportament s'ha de mantenir encara que els camps estiguin abandonats i les construccions hagin caigut en desús.

Les àrees d'ensenyament en les quals es centrarà la unitat didàctica són construcció i arquitectura en pedra seca, conèixer el món rural, conèixer antics usos i mètodes de treball al món rural, evolució dels conreus, estructura, cartografia, comunicacions, recursos, lèxic i anàlisi del medi.

La unitat es prou adaptable per escollir quines activitats es consideren adients i quines no es duran a terme. La sortida anirà guiada per monitors especialitzats que dinamitzaran les activitats proposades a la unitat mentre es camina. Topia també presenta l'opció de dur a terme la sessió prèvia i posterior a la sortida amb desplaçament al centre educatiu.

Sistemes conceptuals

Organització de l'espai i el temps: nocions relacionades amb la pròpia orientació: sentit, direcció, dimensions, nocions topològiques bàsiques, (dins- fora, amunt -avall, davant - darrere). Interpretació d'un plànol topogràfic.

Medi social: coneixement del patrimoni i dels seus usos. Història i evolució del territori. Fer visible el patrimoni rural, cultural i històric del camp. Observació de les construccions, tècniques de construcció, usos, ubicació al territori, valoració.

Activitats en el medi natural.

Classificació dels éssers vius. Diferenciació entre vertebrats i invertebrats. Característiques, grups i espècies més representatius de la zona. Les relacions entre els éssers vius. Cadenes alimentàries.

Concepte d'energia. Fonts d'energia i matèries primeres. Desenvolupament sostenible. Aprofitament de recursos al medi rural.

Coneixement i ús lèxic especialitzat: el coneixement i ús del lèxic enriqueix el vocabulari i ens apropa a registres propis d'un grup social determinat.

Procediments

Adaptació d'habilitats motrius en contacte amb el medi natural: fer rutes en grup, camins rurals, descoberta de nous espais..

Observació de l'entorn natural, construccions, aprofitament de recursos, vegetació, conreus, fauna, ordenació de l'espai.

Estudi monogràfic d'algunes espècies i els seus usos i característiques.

Actituds, valors i normes

Interès per la precisió i rigor amb l'observació sistemàtica de les construccions de pedra seca, dels animals i de les plantes i l'elaboració dels informes corresponents. Valoració de la importància que té el manteniment de l'equilibri de les relacions entre l'home i el medi per a la seva conservació. Evitar practiques que poden alterar el funcionament dels ecosistemes (l'extinció d'espècies animals i vegetals).

Valoració

Orientacions sobre els valors de respecte al medi i la convivència en l'entorn no usual.

El coneixement de l'entorn rural, les seves empremtes patrimonials i les implicacions en els ecosistemes naturals i el respecte envers la natura seran l'eix principal de la unitat didàctica. Els mestres han d'incidir en els continguts que facin referència als aspectes de protecció i coneixement del patrimoni natural i cultural.

Material didàctic

Material per l'alumne: quadern de classe i quadern de camp

Material pel professor: guia didàctica i bibliografia

Bibliografia.

Gironès i Descarrega, Josep (1999) L'Art de la pedra en sec a les comarques de Tarragona. Tarragona : Diputació de Tarragona

Bernat i Constantí, August (2001) L'Arquitectura agrícola de Vallbona de les Monges Vallbona de les Monges : Amics de Vallbona de les Monges

Bernat i Constantí, August (1998) Les barraques de pedra seca a la conca mitjà del Gaià.

Santes Creus: Fundació Roger de Belfort

Canela, Rosa; Martínez, Manel; Serra, Maribel; Vivancos; Iolanda "Llegat de pedra amb regust de vi" (2004) (vinya i pedra seca a la segona meitat del XIX al terme de Montblanc)

<http://www.tinetbiblioteca.org/index.php?s=YToyOntzOjU6ImFjY2lvIjtzOjQ6Im9icmEiO3M6MjoiaWQiO3M6MzoiMjcxljt9>

Rubió i Bellver, Joan (1914) Construccions de pedra en sec.

Barcelona : Asociación de Arquitectos de Cataluña (Separata de: Anuario)

VVAA (2008) Pedra seca a les comarques de Tarragona. Patrimoni i paisatge.
Tarragona:Diputació de Tarragona

Rebés d'Areny-Plandolit, Xavier (2001) La Pedra en sec a la Fatarella.
Calaceit : Fundació el Solà.

Violant i Simorra, Ramon (1954) Las Barraques de viña, de pared en seco, del pla de Bages.
Estudios geográficos, Vol. 15, Nº 55, pags. 189-200

Soler i Bonet, Josep M (1994) Les Barraques de Vinya, les construccions de pedra seca a la comarca del Bages els municipis d'Artés i Calders.
Manresa: Centre d'Estudis del Bages

Martín i Vilaseca, Feliu (1991) Les Construccions de pedra seca a la comarca de les Garrigues.
Lleida : Pagès Editors

<http://blocs.tinet.cat/blog/pedra-seca.barraques-i-cossiols.-ruta-del-cister>

<http://coordinadorapedraseca.org/bibliografia/revista/revista.html>

www.topiagestiocultural.com topia@tinnet.org 666282904, 977208427

Iniciatives Culturals